

Калініченко Богдан Миколайович, здобувач
навчально-наукового інституту № 4
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних
наук, доцент кафедри управління та роботи з
персоналом Національної академії
внутрішніх справ *Пелагеша О. Г.*

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПІВ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДЯН ІЗ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання про принципи взаємодії територіальних органів Національної поліції і громадськості має істотне значення для розкриття змісту теорії правоохоронної діяльності, заснованої на підтримці населення. Принципи, на яких засновується взаємодія територіальних органів Національної поліції та громадськості, необхідно поділити на дві групи: загальні і спеціальні. Так, загальні принципи мають основоположний характер, відображають основні закономірності взаємодії, забезпечують гармонію, узгодженість і рівновагу у цьому процесі. До загальних принципів взаємодії слід віднести принципи науковості, законності, гласності, плановості.

Зокрема, принцип науковості означає, що необхідно привести систему і механізми взаємодії органів Національної поліції з громадськістю у відповідність із рівнем розвитку суспільних відносин. Цей принцип передбачає цілеспрямований вплив на суспільну систему в цілому або на її окремі ланки на основі пізнання і використання об'єктивних законів і закономірностей в інтересах побудови оптимальної взаємодії. Сутність принципу науковості полягає в прагненні взаємодіючих сторін виробити найбільш правильні і ефективні спільні рішення на основі осмислення наявного досвіду взаємодії в сфері охорони публічного порядку і боротьби з правопорушеннями з позицій сучасних наукових досліджень.

Використання принципу законності у взаємодії територіальних органів Національної поліції і громадян означає, що діяльність кожного із суб'єктів охорони правопорядку і форми їх взаємодії повинні перебувати у відповідному

правовому полі і реалізовуватися відповідно до законів та інших нормативно-правових актів. Принцип законності полягає в безумовному виконанні взаємодіючими суб'єктами в процесі реалізації своїх повноважень законів і підзаконних нормативних актів. Він виражається, по-перше, у тому, що усі відносини взаємодіючих суб'єктів повинні відповідати правовим приписам, по-друге, в єдиному розумінні і тлумаченні нормативних актів як органами Національної поліції, так і громадянами, які виконують правоохоронні завдання.

Принцип гласності взаємодії територіальних органів Національної поліції з населенням забезпечує зв'язок державного управління з суспільством, його громадянами. Цей принцип ґрунтується на: доступності механізмів управління для громадян; відкритості функціонування органів правопорядку; громадському контролю, у тому числі через засоби масової інформації; судовому контролю. Принцип гласності полягає: по-перше, у широкому і регулярному інформуванні громадян про діяльність державних правоохоронних структур, реальний стан публічного порядку в суспільстві, що досягається за допомогою системи обов'язкових звітів керівників органів Національної поліції перед населенням, доступності інформації про їх діяльність, обговоренні найважливіших питань і рішень, що приймаються, а також у інформуванні громадськості про їх правоохоронну діяльність; по-друге, це громадський контроль за діяльністю органів та підрозділів Національної поліції з одного боку, та відомчий контроль поліції за діяльністю громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, з іншого; по-третє, реалізація принципу гласності також передбачає залучення до протидії злочинності офіційних осіб, які обираються на місцях: урядових чиновників, керівників приватних організацій, адміністрацій міст, керівників політичних партій тощо.

Принцип плановості – це ще один із загальних принципів взаємодії територіальних органів Національної поліції із громадськістю, що передбачає використання ресурсів і систему заходів взаємодії. Зміст планування взаємодії органів Національної поліції і громадськості полягає у: визначенні спільних завдань підрозділів органів Національної поліції, громадських формувань і окремих громадян, які не є членами громадських формувань, але виконують правоохоронні функції, на запланований період; визначенні, з урахуванням

раціонального використання сил і методів, комплексу заходів, здійснення яких забезпечить виконання завдань, які стоять перед ними; встановленні термінів виконання запланованих заходів і виконавців. Велике значення для взаємодії поліції і населення в процесі охорони публічного порядку має спільне планування заходів.

Що стосується спеціальних принципів, то вони за своєю природою є похідними, по-перше, від принципів першої групи, тому конкретизують і доповнюють їх; по-друге, від найбільш загальних принципів управління. До них можна віднести такі принципи як: принцип спільності інтересів; безперервності; «головної ланки»; «резерву»; маневреності; оптимального використання можливостей взаємодіючих елементів; принцип скоординованості дій; принцип паритетності; принцип взаємодопомоги.

Так, важливість принципу спільності інтересів пояснюється тим, що наявність у поліції і громадськості спільних інтересів в сфері охорони публічного порядку і протидії злочинності є найважливішою передумовою зазначеної взаємодії. Спільність інтересів цих суб'єктів виражається у їх спільній соціальній ролі – безпечному існуванні суспільства та його громадян.

Безперервність взаємодії територіальних органів Національної поліції з громадськістю в сфері охорони публічного порядку і протидії злочинності полягає в постійному здійсненні узгоджених дій органів Національної поліції та громадськості, що виконує правоохоронні функції. Організацію такої взаємодії ні в якому разі не можна розглядати як короточасну кампанію, розраховану лише на вирішення якогось конкретного завдання.

Принцип «головної ланки» у процесі взаємодії між територіальними органами Національної поліції і громадськістю полягає у тому, що основна увага взаємодіючими суб'єктами повинна бути приділена саме профілактиці правопорушень їх попередженню, тобто превентивним заходам.

Принцип «резерву» полягає в тому, що взаємодія повинна організовуватися з певним запасом сил та засобів, тобто резервом, який буде забезпечувати нормальне, безперебійне функціонування правоохоронних структур навіть у випадку необхідності посилення охорони публічного порядку під час

проведення масових заходів культурного, політичного та спортивного спрямування або масових заворушень тощо. Взаємодія буде ефективною лише в тому випадку, якщо її суб'єкти забезпечать такі умови функціонування, за яких вихід з ладу якогось одного елемента не буде викликати припинення взаємодії в цілому.

Взаємодії територіальних органів Національної поліції з громадськістю властивий і принцип маневреності, або оперативності та гнучкості. Звичайно, діяльність органів Національної поліції та громадськості, що виконує правоохоронні функції, планується, однак, навіть найдосконаліший план не в змозі врахувати всі деталі взаємодії, передбачити вичерпний алгоритм узгоджених дій представників двох різних підсистем в умовах постійно змінюваної оперативної обстановки. Це спричиняє необхідність коригування плану або будь-якого іншого управлінського рішення і відповідного регулювання системи, в ході якого й реалізується принцип маневреності, що дозволяє більш ефективно використовувати сили, засоби, форми та методи, які є в розпорядженні учасників взаємодії.

Взаємодія означає узгоджене функціонування суб'єктів і тому передбачає оптимальне використання можливостей взаємодіючих елементів. Деякі автори називають цей принцип принципом «максимального використання можливостей взаємодіючих сторін». Реалізація зазначеного принципу передбачає попереднє вивчення та облік можливостей взаємодіючих суб'єктів, тобто специфіки їх функціонування, середовища, сил та засобів, які вони мають, а також прогнозування результатів їх діяльності.

Важливість принципу скоординованості дій обумовлена тим, що координації належить центральне місце в механізмі взаємодії. Скоординованість надає співпраці поліцейських і представників громадськості стійкий та цілісний характер, забезпечує оптимальний розподіл правоохоронної діяльності, єдність стратегічних і тактичних задумів цих суб'єктів у сфері і протидії злочинності.

Принцип паритетності (рівності). Територіальні органи Національної поліції і громадськість, взаємодіючи у сфері і протидії злочинності та охорони публічного порядку, виступають як автономні (рівні), не підпорядковані суб'єкти. Їх паритетність

виявляється в конкретній сфері існуючих між державними і громадськими суб'єктами правоохоронної діяльності відносин. Громадські формування правоохоронної спрямованості виникають і функціонують у результаті добровільного об'єднання громадян з метою задоволення своїх потреб.

Принцип взаємодопомоги є однією із найважливіших умов успішної співпраці органів Національної поліції і громадськості в сфері охорони публічного порядку і протидії злочинності. Так, органи Національної поліції повинні надавати громадським формуванням необхідну для їх правоохоронної діяльності інформацією про оперативну обстановку. Не менше важливою є допомога поліцейських у спеціальній підготовці членів громадських формувань, навчанні їх формам і методам боротьби з правопорушеннями та охорони публічного порядку, що передбачено статтею 12 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону».